

**ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА
У ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

Т.Л. Мостенська, д-р екон. наук

Національний університет харчових технологій

На думку науковців попри те, що тіньова економіка як економічне явище охоплює всі сфери суспільного життя і притаманна всім країнам світу, ступінь теоретичного її вивчення вкрай низький [1].

Для України актуальність проблеми тіньової економіки надзвичайна. Це пов'язано із тим, що до недавнього часу мова йшла про те, що тінізація економіки України являє реальну загрозу національній безпеці держави.

На думку Фрідріха Шнейдера та Домініка Енста [2, с. 1] зростання тіньової економіки може стати причиною руйнівного циклу, оскільки тіньовий сектор в економіці не підпадає під оподаткування. В свою чергу така ситуація скорочує базу оподаткування і для зростання надходжень у бюджет держава підвищує ставки оподаткування та провокує іще більший відтік легальних виробників у нелегальний сектор економіки, та розвиток деструктивних процесів.

Обсяг тіньової економіки в Україні, розрахований за методом проф. Фрідріха Шнейдера визначають [3] від 49% ВВП у 2004 р. до 44,1% – у 2011 р. Інтегральний рівень тіньової економіки за період 2011-2014 рр. за статистичними даними має значення на рівні 32-40%.

За розрахунками Ю. Харазішвілі рівень тіньової економіки склав у 2013 році 52,8% офіційного ВВП. За статистичними даними 250 млрд. грн. бюджетних коштів було в обігу тіньової економіки у 2013 році.

Тіньову економіку, якщо її характеризувати як складову економіки виробництва харчових продуктів, можна визначити таким чином:

– як систему економічних відносин, засновану на неформальній взаємодії між економічними суб'єктами, особистих відносинах та безпосередніх контактах між ними та доповнюючи або офіційно замінюючи офіційно встановлений порядок організації та реалізації економічних зв'язків;

– як систему економічних відносин, які або заборонені, або не зареєстровані у встановленому порядку і тому ретельно ховаються від контролю [4, с. 37].

Вплив тіньової економіки на економічну ситуацію вкрай неоднозначний. Так, з одного боку тіньова економіка може бути визначена як протизаконна діяльність, з іншого боку, одержані у тіньовому секторі гроші реалізуються у офіційній економіці, стимулюючи її розвиток. По розрахунках частка обігу тіньової економіки, яка перетікає у офіційний сектор економіки, складає до 2/3.

Крім того лівова частка виробництва сільськогосподарської продукції і тваринництва, і рослинництва зосереджена у приватних домогосподарствах, що за існуючими теоретичними підходами можна класифікувати як частину тіньової економіки, навіть у тому разі, коли йдеться про виробництво харчових продуктів, що споживаються у середині домогосподарств.

За результатами 2013 р. частка виробництва сільськогосподарської продукції, що вироблена у домогосподарствах, склала 46,2%, у тому числі у рослинництві ця частка складала 41,6%, а у тваринництві – 56,6% [5].

В цьому разі тіньовий сектор підтримує харчування сільського населення на рівні, який забезпечує його достатність, і є чинником, який формує достатній рівень продовольчої незалежності на рівні домогосподарств та особистого споживання. Саме за рахунок цього по окремих групах харчових продуктів рівень споживання сільського населення (при нижчому рівні доходів на одне домогосподарство) вищий, ніж у домогосподарствах, які проживають у містах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дюжилова, О.М. Теневая экономика как угроза экономической безопасности России [Электронный ресурс] / О.М. Дюжилова, И.В. Вякина // Проблемы управления в социально-гуманитарных, экономических и технических системах : сб. науч. тр. преп., асп., магистр., студ. ФУСК ; под. общ. ред. И.И. Павлова. – 2014. – С. 118-123. – Режим доступа : <http://eprints.tstu.tver.ru/283/1/1.pdf>.

2. Шнайдер, Ф. Скрываясь в тени : рост подпольной экономики [Электронный ресурс] / Ф. Шнайдер, Д. Энст. – Вашингтон : Международный валютный фонд, 2002. – Вып. 30. – 20 с. – Режим доступа: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/issues/issues30/rus/issue30r.pdf> (Серия : Вопросы экономики).

3. Bochi, A. Shadow economy in Ukraine: causes and solutions [Electronic resource] / A. Bochi, V. Povoroznyk. – International Centre for Policy Studies. – 2014. – URL : www.icps.com.ua.

4. Головин, С.Д. О классификации явлений теневой экономики / С.Д. Головин // Вестник МГУ. – 1992. – №1. – 37-45. – (Серия 6. Экономика)

5. Україна 2013 : Статистичний збірник [Електронний ресурс]. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 28 с. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.